

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมา

ภาษา คือ เสียงพูดที่มีระเบียบและมีความหมาย ซึ่งมนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสื่อความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และใช้ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน โดยทั่วไปภาษามักหมายถึงเสียงพูดไม่ใช่ตัวอักษร แต่เสียงพูดก็เกี่ยวกับตัวอักษรในแง่ที่ว่าตัวอักษรประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้แทนเสียงพูดอีกทีหนึ่ง และมีระเบียบในการใช้ตัวอักษร การผสมอักษรไว้เป็นกฎเกณฑ์ในการสะกดการันต์ หรือเรียกว่า ระบบการเขียน (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2528 : 6)

อาจกล่าวได้ว่าภาษาพูดมีความสำคัญมากเท่าเทียมหรือมากกว่าภาษาเขียน เพราะประการแรกภาษาพูดเกิดก่อนภาษาเขียน และประการที่สอง ภาษาพูดเป็นภาษาที่ใช้กันเป็นประจำและใช้กันทุกคน เมื่อภาษาเขียนเกิดขึ้นทีหลังและเป็นภาษาที่ใช้สำหรับบันทึกภาษาพูดอีกทีหนึ่ง ดังนั้นภาษาพูดและภาษาเขียนจึงต้องมีระเบียบที่สำคัญร่วมกัน อาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย กล่าวคือระเบียบของภาษาเขียนนั้นอาจจะยุ่งยากและซับซ้อนมากกว่าภาษาพูด โดยเฉพาะการเขียนในการสื่อสารระดับทางการ อีกประการหนึ่งในการเขียนผู้เขียนต้องพยายามให้ข้อความที่เขียนมีความหมายชัดเจนที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะผู้อ่านอาจไม่มีโอกาสจะซักถามได้ หากข้อความตอนใดมีความหมายไม่ชัดเจนก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจไขว้เขวได้ ต่างกับเวลาพูดนอกจากผู้ฟังจะมีโอกาสซักถามแล้ว ยังได้อาศัยสถานการณ์ขณะพูดกันนั้นช่วยให้เข้าใจความหมายของข้อความที่พูดกันได้ด้วย (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2528 : 13)

อย่างไรก็ตามไม่สามารถกล่าวว่าการเขียนไม่แปรตามสถานการณ์ สิ่งที่ทำให้การเขียนมีหลายระดับก็คือ บริบทของการใช้ภาษาซึ่งจำแนกได้เป็น 4 แบบใหญ่ ๆ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง กาลเทศะ เรื่องที่พูด และวัตถุประสงค์ (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2532 : 37) การแปรเช่นนี้ปรากฏชัดในภาษาพูด เช่น การเลือกใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า กระผม ผม ดิฉัน หรือ หนู และคำที่ใช้เรียกแทนผู้ฟังนั้นจะแปรตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือความเคารพ และความสนิทสนม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังยังส่งผลถึงการใช้คำในประโยคหรือการเลือกใช้รูปแบบประโยคอีกด้วย เช่น ใช้ “โทษ” กับคนที่ต่ำกว่า “ขอโทษ” กับคนที่เท่ากัน และใช้ “ขอประทานโทษค่ะ/ครับ, ขออภัยค่ะ/ครับ” กับคนที่สูงกว่า (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2532 : 39) เป็นต้น นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังยังเป็นสิ่งกำหนดให้ภาษามีลักษณะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการได้ แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ กาลเทศะ เรื่องที่พูด และวัตถุประสงค์ อีกด้วย

นักภาษาศาสตร์ระดับภาษาเป็นวัจนลีลาหลายระดับ ตั้งแต่วัจนลีลาที่เป็นทางการมากที่สุด จนถึงวัจนลีลาที่ไม่เป็นทางการเลย ดังที่ มาร์ติน โจนส์ (1967, อ้างถึงใน ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2532 : 41) จำแนกภาษาอังกฤษตามวัจนลีลา ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 1) วัจนลีลาแบบตายตัว (frozen style) เป็นลักษณะของภาษาเขียนที่ได้รับการขัดเกลาร่างดี ถูกไวยากรณ์ทุกประการ เช่น จดหมายราชการ คำอวยพรปีใหม่ เป็นต้น
- 2) วัจนลีลาแบบเป็นทางการ (formal style) เป็นภาษาที่ใช้สำหรับให้ความรู้แก่ผู้ฟังหรือผู้อ่าน มีลักษณะไม่แสดงความสนิทสนมและไม่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังผู้อ่านพูดแทรกได้
- 3) วัจนลีลาแบบปรึกษาหารือ (consultative style) มีลักษณะคล้ายแบบเป็นทางการ แต่ผู้พูดไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังพูดแทรกหรือโต้ตอบได้
- 4) วัจนลีลาแบบเป็นกันเอง (casual style) เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการ ใช้คำพินิจ มีการละคำ และการใช้คำสแลง
- 5) วัจนลีลาแบบสนิทสนม (intimate style) เป็นภาษาเฉพาะกลุ่มของคนสนิทสนมกันเท่านั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า ภาษาพูดในวัจนลีลาแบบเป็นทางการเป็นสิ่งที่น่าจะพิจารณาศึกษาว่าเมื่อนักศึกษาใช้ภาษาในชีวิตจริงนั้นได้คำนึงถึงปัจจัยที่กำหนดการแปรของภาษาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อความเหมาะสมในสถานการณ์เพียงใด และสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้เรื่องรูปประโยค และความสัมพันธ์ระหว่างประโยคในการสื่อความหมายได้เพียงใด

หากยึดค่านิยามประโยคว่า “ประโยคประกอบด้วยถ้อยคำซึ่งแสดงความคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน” โดยรู้ได้จากสถานการณ์ หรือถ้อยคำในประโยคนั้นๆ ประโยคที่สมบูรณ์จะมีส่วนประกอบซึ่งเรียกว่าหน่วยประโยคอยู่ 2 ชนิด คือหน่วยนามและหน่วยกริยา และบางประโยคจะมีหน่วยประโยคอีกชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น เรียกว่า หน่วยเสริม และประโยคหลายๆประโยคเมื่อเรียงติดต่อกันไป อาจใช้หน่วยเชื่อมเชื่อมประโยคเหล่านั้นเข้าด้วยกัน (นววรรณ พันธเมธา, 2527 : 108) เช่น

- น้องหล่อม (หน่วยนาม กับ หน่วยกริยา)
 น้องหล่อมหรือ (หน่วยนาม หน่วยกริยา และหน่วยเสริม)
 น้องหล่อมเพราะสะดุดเก้าอี้ (หน่วยนาม หน่วยกริยา และหน่วยเชื่อม)

ในหลักไวยากรณ์โครงสร้างมีคำอธิบายว่า “ประโยคในภาษาพูดนั้นไม่จำเป็นต้องมีทั้ง 2 หน่วย” ตัวอย่างเช่น *เหนื่อยแล้ว* ซึ่งมีแต่หน่วยกริยาหน่วยเดียว แต่ก็นับเป็นประโยคเพราะเป็นที่เข้าใจกันได้ว่า ประธานของประโยคนี้คือ ตัวผู้พูดเอง แต่ไม่ได้ปรากฏออกมาเป็นคำพูด เป็นต้น (วิจิตร ภาณุพงศ์, 2528 : 2) ลักษณะเช่นนี้ในภาษาพูดระดับทางการอาจใช้ไม่ได้เสมอไป นอกจากในข้อความต่อเนื่องในการทำงานเดียวกับที่ภาษาเขียนก็อาจมีการละคำในประโยคได้ ในกรณีที่ผู้อ่านจะรู้ความหมายได้จากบริบท ดังตัวอย่างในภาษาเขียน เช่น

ภาษาทั้งหลายนั้นแม้ดูผิวเผินจะดูเหมือนว่าแตกต่างกัน แต่แท้ที่จริงแล้วก็พัฒนามาจากหลักการอันเดียวกัน (ละหน่วยนาม “ภาษาทั้งหลาย”)

ภาษาสูงมักถูกใช้ในสถานการณ์แบบเป็นทางการและในการเขียน (ละหน่วยกริยา “ถูกใช้”)

ในการพูดระดับทางการก็อาจมีการละคำในหน่วยนามหรือหน่วยกริยาก็ได้ เช่น

หนังสือทุกเล่มมีคุณค่าแต่อ่านแล้วอย่าเชื่อทั้งหมด (ละหน่วยนาม “หนังสือ”)

ต่อไปนี้ผมขอดูแลสุขภาพสวัสดิการตำรวจบ้าง ครูบ้าง ข้าราชการบ้าง (ละหน่วยกริยา “ขอดูแลสุขภาพสวัสดิการ”)

เมื่อศึกษาการเขียน หรือการพูด จำเป็นต้องเข้าใจการผูกประโยค ชนิดของประโยคที่ใช้ต่อเนื่องกัน นววรรณ พันธุมธา ได้จำแนกประโยคภาษาไทยเป็น 3 ชนิดโดยอาศัยลักษณะและจำนวนของหน่วยประโยคเป็นเกณฑ์ในการจำแนก ดังนี้

1) ประโยคความเดียว คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจมีหน่วยเสริมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ (นววรรณ พันธุมธา, 2527 : 135)

2) ประโยคความซ้อน คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจมีหน่วยเสริมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ และหน่วยขยายของหน่วยนามหรือหน่วยกริยาเป็นประโยค (นววรรณ พันธุมธา, 2527 : 138)

3) ประโยคความรวม คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยาตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจมีหน่วยเสริมและหน่วยเชื่อม อยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ (นววรรณ พันธุมธา, 2527 : 147)

จะเห็นว่าประโยคความเดียวและประโยคความซ้อนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ หน่วยกริยา 1 หน่วยและหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น ต่างกันที่ประโยคความซ้อนมี หน่วยขยายนามหรือกริยาเป็นประโยค เช่น

ฉันชอบเพื่อนคุณ (ประโยคความเดียว)

ฉันชอบเพื่อนคุณ คนสูง ๆ (ประโยคความซ้อน)

(นววรรณ พันธุมธา, 2527 : 138-139)

ส่วนประโยคความรวมเป็นประโยคที่มีลักษณะแตกต่างไป คือ ประกอบด้วย ประโยคความเดียวตั้งแต่ 2 ประโยคโดยมีน้ำหนักรใกล้เคียงกันและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ในแง่ใดแง่หนึ่ง เช่น เป็นเหตุเป็นผล ขัดแย้งกัน หรือมีความหมายทำนองเดียวกัน เช่น (นววรรณ พันธุมธา, 2527 : 147)

การเดินทางครั้งนี้ต้องยกเลิกเพราะร้อนไม่สบาย (เป็นเหตุเป็นผล)

เราจะไปเขาหลักแต่เธอจะไปภูเก็ต (ขัดแย้งกัน)

ที่บ้านฉันนอกจากเลี้ยงหมาแล้วยังเลี้ยงแมวอีกด้วย (ความหมายทำนองเดียวกัน)

เมื่อพิจารณาการจำแนกประโยคทั้ง 3 ชนิดข้างต้น จะเห็นว่าลักษณะเฉพาะของ ประโยคความรวมที่ต่างไปจากประโยคความเดียวและประโยคความซ้อน คือ ประโยคความรวม จะสื่อความได้ชัดเจนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยค ความรวมและคำเชื่อมในประโยคความรวม

นักภาษาศาสตร์จะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประโยคในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (นววรรณ พันธุมธา, 2527 : 218)

- 1) ประโยคสัมพันธ์กันทางเวลา
- 2) ประโยคสัมพันธ์กันทางเหตุและผล
- 3) ประโยคสัมพันธ์กันทางมีความหมายทำนองเดียวกัน
- 4) ประโยคสัมพันธ์กันทางมีความหมายขัดแย้งกัน
- 5) ประโยคสัมพันธ์กันทางการขยายความ
- 6) ประโยคสัมพันธ์กันโดยต่างเป็นตัวเลือก

ความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมนั้นมักมีคำเชื่อมปรากฏอยู่ด้วย เพื่อแสดงว่าประโยคนั้น ๆ มีความหมายสัมพันธ์กัน เช่น
 เค้กร้านนี้อร่อย ฉันเลยซื้อมาฝากเธอ (มีคำเชื่อม เลย)
 เราออกเดินทาง เมื่อเธอมาถึง (มีคำเชื่อม เมื่อ)

ในด้านความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมและการใช้คำเชื่อมนั้น ศรีอังคาร ภาวโรฤทธิ (2544 : 122-140) ได้ศึกษาโดยวิเคราะห์จากประโยคความรวมในงานเขียนระดับทางการของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่ามีความบกพร่อง 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเนื้อความ พบข้อบกพร่องในลักษณะขาดความเป็นเหตุเป็นผล โดยประโยคที่เป็นเหตุและผลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันไม่ชัดเจน หรือไม่สัมพันธ์กันเลย เช่น “วรรณคดีทำให้เรามีศิลปะในการดำรงชีวิต เพราะว่าคนเราทุกคนส่วนใหญ่จะรักการเป็นศิลปะกันทั้งนั้น” ประโยค (1) เป็นประโยคที่แสดงผล กำหนดประเด็นว่า “วรรณคดีทำให้เรามีศิลปะในการดำรงชีวิต” ประโยค (2) ก็ควรกล่าวถึงเหตุที่วรรณคดีทำให้เรามีศิลปะในการดำรงชีวิต แต่ในประโยคตัวอย่างกลับกล่าวว่า “เพราะคนเราทุกคนส่วนใหญ่จะรักการเป็นศิลปะกันทั้งนั้น” ประโยคหลังนี้มีได้มีเนื้อความ ตอนใดที่แสดงถึงเหตุที่วรรณคดีทำให้เรามีศิลปะในการดำรงชีวิตแต่อย่างใด ดังนั้นประโยคนี้จึงบกพร่องเรื่องการขาดความเป็นเหตุเป็นผลของเนื้อความ (ศรีอังคาร ภาวโรฤทธิ, 2544 : 123)

2) ด้านการใช้คำเชื่อม พบ 2 ลักษณะ คือ การขาดคำเชื่อม และการใช้คำเชื่อมผิดความหมาย คือใช้คำเชื่อมที่ไม่สัมพันธ์กับประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม เช่น “วรรณคดีประยุกต์จะเน้นนอกเหนือจากการให้ความเพลิดเพลินแต่เน้นเพื่อให้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คำสอน” ประโยค (1) และ (2) เป็นประโยคความรวมที่สัมพันธ์กันทางความหมายคล้อยตามกัน ดังนั้นคำเชื่อมที่ใช้ควรแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยค (1) กับ (2) ควรเป็นคำเชื่อมบอกความคล้อยตาม มิใช่คำเชื่อมบอกความขัดแย้งกันแต่อย่างใด (ศรีอังคาร ภาวโรฤทธิ, 2544 : 134)

3) ข้อบกพร่องด้านการเขียน พบว่า เป็นการบกพร่องเรื่องการขาดหน่วยประโยคปรากฏเมื่อนักศึกษาเขียนตอบข้อสอบโดยไม่ทวนคำถาม มักขึ้นต้นประโยคด้วยคำเชื่อมส่งผลให้ประโยคความรวมประโยคนั้นขาดหน่วยประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม ประโยคจึงสื่อความได้ไม่สมบูรณ์ (ศรีอังคาร ภาวโรฤทธิ, 2544 : 139) นอกจากนี้พบข้อบกพร่องเรื่องการย่อหน้า กล่าวคือนักศึกษาเขียนประโยคความรวมโดยแยกประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมออกจากกัน โดยเขียนแยกกันคนละบรรทัด เช่น

“วรรณคดีนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของคนไทย สะท้อนให้เห็นถึงสังคมว่าเป็นอย่างไร

และยังทำให้ทราบถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมได้อีกด้วย”

ประโยคความรวมประโยคนี้เป็นประโยคที่สัมพันธ์กันทางมีความหมายทำนองเดียวกัน คือ บอกลักษณะของวรรณคดี การเขียนประโยคความรวมประโยคนี้จึงควรเขียนให้ทั้งสามประโยคเป็นประโยคเดียวกันและอยู่ในย่อหน้าเดียวกันโดยมีคำเชื่อม “และ” เชื่อมอยู่ในระหว่างประโยค ดังนี้

“วรรณคดีนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของคนไทย สะท้อนให้เห็นถึงสังคมว่าเป็นอย่างไร และยังทำให้ทราบถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมได้อีกด้วย” (ศรีอังกคาร ถาวโรฤทธิ, 2544 : 140)

การศึกษาของศรีอังกคาร ถาวโรฤทธิ ชำต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมและคำเชื่อมในประโยคความรวมในการพูดระดับทางการ ว่าสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร ซึ่งจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากระบบประโยค และต้องใช้คำให้ถูกต้อง สื่อความได้ชัดเจนไม่น้อยกว่าภาษาเขียน เพื่อให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่อาจจะมีปัญหาที่ภาษาพูดมีเวลาในการไตร่ตรองในการเลือกใช้คำน้อยกว่าภาษาเขียน จึงอาจมีความบกพร่องในการเลือกใช้คำ และการเรียบเรียงความคิดในประโยคต่อเนื่องที่สัมพันธ์กันมากกว่าภาษาเขียน

เมื่อศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้ประโยคความรวมในการพูดระดับทางการของนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 411-213 การพูดเชิงวิชาการ (Speaking in Academia) ซึ่งเป็นวิชาเอกเลือกของนักศึกษา ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2547 พบว่ามีผู้ใช้ประโยคดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“เมื่อวัฒนธรรมต่างประเทศไหลเข้ามา สถาบันครอบครัวก็แตกแยก”

- (1) เมื่อวัฒนธรรมต่างประเทศไหลเข้ามา
- (2) สถาบันครอบครัวก็แตกแยก

ประโยคดังกล่าวเป็นประโยคความรวมที่สัมพันธ์กันทางเวลา โดยเหตุการณ์ในประโยค (1) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ในประโยค (2) แต่เหตุการณ์ประโยค (1) ไม่ได้ก่อให้เกิดผลในประโยค (2) เพียงประการเดียวเท่านั้น แต่ยังมีผลอีกหลายประการ หากกล่าวว่าจะอะไรเป็นเงื่อนไขให้สถาบันครอบครัวแตกแยก เมื่อวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาอาจจะต้องเพิ่มเติมข้อความระหว่าง 2 ประโยคนี้ เช่น

“เมื่อวัฒนธรรมต่างประเทศไหลเข้ามา ความจำเป็นต้องแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอดในระบบเศรษฐกิจ ทำให้สถาบันครอบครัวแตกแยก”

ดังนั้นประโยคความรวมประโยคนี้ไม่ชัดเจนเพราะกว้างเกินไปและความกระโดด

ตัวอย่างที่ 2

“เด็กช่วยแจ้งเบาะแสการซื้อขายยาเสพติด เพราะว่าเด็ก ๆ นั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ นำประเทศให้เจริญรุ่งเรือง”

(1) เด็กช่วยแจ้งเบาะแสการซื้อขายยาเสพติด

(2) เพราะว่าเด็ก ๆ นั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ นำประเทศให้เจริญรุ่งเรือง”

ประโยคดังกล่าวเป็นประโยคความรวมที่มุ่งจะบอกความสัมพันธ์กันทางเหตุและผล ประโยค (2) เป็นประโยคที่แสดงเหตุให้เกิดประโยค (1) แต่มิได้เป็นประโยคความรวมที่สัมพันธ์กันทางเหตุและผลอย่างมีตรรกะ กล่าวคือ เมื่อประโยค (1) เป็นผลที่ว่า “เด็กช่วยแจ้งเบาะแสการซื้อขายยาเสพติด” ประโยค (2) ควรแสดงเหตุที่เด็กจะแจ้งเบาะแสการซื้อขายยาเสพติด แต่ประโยคที่ (2) กล่าวว่า “เพราะว่าเด็ก ๆ นั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ นำประเทศให้เจริญรุ่งเรือง” มิได้เป็นเนื้อความบอกเหตุที่เด็กแจ้งเบาะแส ดังนั้นประโยคนี้ควรให้เหตุว่า

“เด็กช่วยแจ้งเบาะแสการซื้อขายยาเสพติด เพราะเด็กได้รับการปลูกฝังให้เห็นถึงโทษภัยของยาเสพติด”

ข้อมูลการใช้ภาษาของนักศึกษาข้างต้น กระตุ้นให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาเรื่อง ประโยคความรวมในการพูดระดับทางการของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 411-213 การพูดเชิงวิชาการ (Speaking in Academia) ซึ่งเป็นวิชาเอกเลือกของนักศึกษาวិชาเอกภาษาไทย นอกจากนี้รายวิชานี้ยังเป็นรายวิชาที่นักศึกษาต้องพูดหน้าชั้นเรียนโดยสมมติสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นการพูดในระดับทางการ เช่น การอภิปรายแบบต่าง ๆ การเสวนา การรายงานทางวิชาการ เป็นต้น จึงตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยที่มุ่งจะหาคำตอบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมกับคำเชื่อมในประโยคความรวมมีลักษณะอย่างไร ผลการศึกษานอกจากจะได้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้ประโยคความรวมในภาษาพูดของนักศึกษาแล้ว ยังนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการพูดระดับทางการของนักศึกษาได้อีกด้วย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาและจำแนกเนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. ประโยคและคำเชื่อม 2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาพูด 3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทย

1. ประโยคและคำเชื่อม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประโยค

1.1.1 ความหมายของประโยค

นักไวยากรณ์ไทยได้กล่าวถึงความหมาย และโครงสร้างของประโยคไว้ดังนี้ “ประโยค คือ ถ้อยคำที่มีเนื้อความครบถ้วนสมบูรณ์ ประโยคหนึ่ง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคประธาน และภาคแสดง” (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2544 : 192) หรืออธิบายว่า “ประโยค คือ กลุ่มคำที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นระเบียบและมีเนื้อความครบบริบูรณ์ โดยปกติประโยคจะต้องมี บทประธานและบทกริยาเป็นหลักสำคัญ” (กำชัย ทองหล่อ, 2519 : 507) หรือ

ประโยคประกอบด้วยคำซึ่งแสดงความคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน....

ประโยคที่สมบูรณ์จะมีส่วนประกอบซึ่งเรียกว่า หน่วยประโยคอยู่ 2 ชนิด คือ หน่วยนาม และหน่วยกริยาและบางประโยคจะมีหน่วยประโยคอีกชนิดเพิ่มขึ้น เรียกว่าหน่วยเสริม ประโยคหลายๆ ประโยคเมื่อเรียงติดต่อกันไปจะมีหน่วยเชื่อมประโยคช่วยเชื่อมประโยคเหล่านั้นเข้าด้วยกัน หน่วยประโยคจึงมีทั้งหมด 4 ชนิด คือ หน่วยนาม หน่วยกริยา หน่วยเสริม และหน่วยเชื่อม (นววรรณ พันธุเมธา, 2527 : 108)

จากคำจำกัดความของประโยคโดยนักไวยากรณ์ไทยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พอที่จะสรุปได้ว่า ประโยคเป็นรูปแบบของภาษาที่ประกอบด้วยคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ และสื่อความได้อย่างสมบูรณ์ โดยจะมีส่วนประกอบหลักเรียกว่าหน่วยประโยคอยู่ 2 หน่วย คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา ประโยคที่สมบูรณ์จะต้องมีครบทั้ง 2 หน่วย หรือเรียกว่ามีครบทั้งภาคประธานและภาคแสดง

1.1.2 ชนิดของประโยค

นักไวยากรณ์ไทยจำแนกประโยคเป็นชนิดต่างๆ โดยเรียกชื่อประโยคแตกต่างกันไปตามทฤษฎีที่ใช้จำแนก ดังต่อไปนี้

1.1.2.1 นักไวยากรณ์แนวเดิมจำแนกประโยคไว้ดังนี้

1) เอกรรณประโยค หมายถึงประโยคเล็กๆที่มีความหมายเต็มยวมีเนื้อความเต็มยวแบ่งเป็นภาคสำคัญ 1 ภาค คือ ภาคประธานและภาคแสดง (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2544 : 209)

2) อเนกรรณประโยค หมายถึงประโยคที่มีหลายเนื้อความรวมกันประกอบด้วยเอกรรณประโยคตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไปมาเรียงกัน และมีสันธานเป็นตัวเชื่อมให้ใจความติดต่อกันเป็นประโยคเดียวกัน (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2544 : 237)

3) สังกรประโยค หมายถึงเอกรรณประโยคที่ใช้เอกรรณประโยคด้วยกันทำหน้าที่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของเอกรรณประโยคหน้าชั้นอีกชั้นหนึ่งประกอบด้วย

(1) มุขยประโยค คือ ประโยคหน้าหรือประโยคใหญ่

(2) อนุประโยค คือ ประโยคที่แทรกเข้ามาหรือประโยคเล็ก

(พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2544 : 262)

1.1.2.1 นักไวยากรณ์โครงสร้างใช้ลักษณะโครงสร้างของประโยคเป็นหลัก จำแนกประโยคเป็น 4 ชนิดดังนี้ (วิจิตร ภาณุพงศ์, 2528 : 13)

1) ประโยคสามัญญ์ ได้แก่ประโยคซึ่งมีส่วนประกอบเพียงส่วนเดียว หรือหลายส่วนเรียงกันเป็นโครงสร้างของประโยคเริ่มหรือประโยคไม่เริ่ม แต่จะไม่มีส่วนใดเป็นอนุพากย์¹ (วิจิตร ภาณุพงศ์, 2528 : 16)

2) ประโยคซับซ้อน ได้แก่ประโยคที่ประกอบด้วยอนุพากย์ต่างชนิดกัน 2 อนุพากย์ขึ้นไป ประโยคซับซ้อนอาจจะมีโครงสร้างอย่างเดียวกันกับประโยคสามัญญ์หรืออาจมีต่างออกไป (วิจิตร ภาณุพงศ์, 2528 : 17)

¹ อนุพากย์ คือประโยคสามัญญ์ที่ลดฐานะลงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของประโยคใหญ่

3) ประโยคผสม ได้แก่ประโยคที่ประกอบด้วยอนุพจน์หลักตั้งแต่ 2 อนุพจน์ขึ้นไป และไม่สามารถจะวิเคราะห์ออกเป็นแบบโครงสร้างต่าง ๆ ได้ ประโยคผสมอาจเป็นประโยคเริ่มหรือไม่เริ่มก็ได้ (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, 2528 : 17)

4) ประโยคเชื่อม ได้แก่ ประโยคสามัญชนิดประโยคไม่เริ่ม ซึ่งขึ้นต้นด้วยคำเชื่อม (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, 2528 : 17)

1.1.2.3 นักไวยากรณ์การก² จำแนกประโยคตามลักษณะและจำนวนของหน่วยประโยคออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1) ประโยคความเดียว คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจจะมีหน่วยเสริมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ (นวรรณ พันธุมธา, 2527 : 135)

2) ประโยคความซ้อน คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจมีหน่วยเสริมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ และหน่วยขยายของหน่วยนาม หรือหน่วยกริยาเป็นประโยคได้ (นวรรณ พันธุมธา, 2527 : 138)

3) ประโยคความรวม คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยาตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจมีหน่วยเสริมและหน่วยเชื่อมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ (นวรรณ พันธุมธา, 2527 : 147)

เมื่อศึกษาชนิดประโยคของนักไวยากรณ์ไทยข้างต้น จะเห็นว่านักไวยากรณ์ไทยใช้เกณฑ์ในการจำแนกต่างกัน คือนักไวยากรณ์แนวเดิมจำแนกประโยคตามเนื้อความในประโยค ส่วนนักไวยากรณ์โครงสร้างจำแนกประโยคตามลักษณะโครงสร้างของประโยค และนักไวยากรณ์การกจำแนกประโยคตามลักษณะและจำนวนของหน่วยประโยค ในการวิจัยนี้จะจำแนกประโยคเป็น 3 ประเภท คือ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม และประโยคความซ้อน ตามเกณฑ์ของไวยากรณ์การกที่อาศัยจำนวนของหน่วยกริยาและลักษณะของหน่วยเสริมเป็นตัวจำแนก เป็นวิธีจำแนกที่ช่วยให้สามารถเข้าใจลักษณะประโยคภาษาพูดได้ชัดเจนและง่ายกว่า แนวอื่นที่ต้องอาศัยโครงสร้างและเนื้อความของประโยค ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงจะจำแนกชนิดประโยคตามเกณฑ์ของไวยากรณ์การก

² ไวยากรณ์การก เป็นไวยากรณ์ปริวรรตที่ยังคงรักษาความคิดในเรื่องโครงสร้าง 2 ระดับ คือ ระดับโครงสร้างเล็กและโครงสร้างผิวไว้

1.1.3 ประโยคความรวม

1.1.3.1 รูปประโยคความรวม

ประโยคความรวม คือ “ประโยคที่มีหน่วยกริยาตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจมีหน่วยเสริม และหน่วยเชื่อมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้”

(นววรรณ พันธุเมธา, 2527 : 147) เช่น

จิตอยากไปเที่ยว **แต่**กลัวแม่ดู (มี แต่ เป็นหน่วยเชื่อม)

แม่วิ่งไล่จับหนู (ไม่มีหน่วยเชื่อม)

1.1.3.2 ชนิดของประโยคความรวม

ประโยคความรวม สามารถจำแนกได้ 2 วิธีคือ จำแนกตามหน่วยประโยค และจำแนกตามลักษณะหน่วยประโยค (นววรรณ พันธุเมธา, 2528 : 147-154) ดังนี้

ก. จำแนกตามหน่วยประโยค หน่วยประโยคที่นำมาใช้แบ่งชนิดของประโยคความรวมได้ก็คือ หน่วยเชื่อม ประโยคความรวมบางประโยคมีหน่วยเชื่อม บางประโยคก็ไม่มี จึงแบ่งประโยคความรวมได้เป็น 2 ชนิด

(1) ประโยคความรวมที่มีหน่วยเชื่อม ประโยคความรวมที่มีหน่วยเชื่อมประกอบด้วย ประโยคความเดียวตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไป และมีหน่วยเชื่อมอยู่ในระหว่าง เช่น

ฉันไม่สบายหนัก **เลย** ต้องลาออกจากมหาวิทยาลัย

คุณย่าเสียชีวิต **พ่อกี**ขายบ้าน

เมื่อก่อนที่ คุณลุงจะย้ายบ้าน ผมเคยเข้าไปเล่นในบ้านท่านบ่อย ๆ

(2) ประโยคความรวมที่ไม่มีหน่วยเชื่อม ประโยคความรวมไม่มีหน่วยเชื่อมจะมีหน่วยกริยาเรียงกันตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป โดยมีหน่วยนามคั่นอยู่ในระหว่าง หรือไม่มีก็ได้ เช่น

ครูตรวจแก้การบ้าน

แม่ปอกหอมหั่นกระเทียม

ข. จำแนกตามลักษณะหน่วยประโยค ประโยคความรวมบางประโยคก็มีลักษณะซับซ้อน บางประโยคก็ไม่ซับซ้อน จึงแบ่งประโยคความรวมได้ 2 ชนิด คือ

(1) ประโยคความรวมธรรมดา คือ ประโยคความรวมที่ไม่มีประโยคขยายในหน่วยนามหรือหน่วยกริยา เช่น

หลังจากที่ขโมยขึ้นบ้าน **เราก็**ซื้อท่านมาเลี้ยง

เราต้องยกเก้าอี้วางบนโต๊ะ

(2) ประโยคความรวมซับซ้อน คือ ประโยคความรวมที่มีประโยคขยายใน
หน่วยนามหรือหน่วยกริยา เช่น

ที่มีเรื่องที่ไม่ได้เล่าให้ตู่ฟังเพราะเกรงว่าตู่จะพลอยไม่สบายใจ
ดึงเอาหนังสือที่แม่ให้วางไว้บนโต๊ะ

1.1.3.3 ลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม
นักไวยากรณ์การกได้กล่าวถึงลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็น
ส่วนประกอบของประโยคความรวมไว้โดยจำแนกเป็น ลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็น
ส่วนประกอบของประโยคความรวมที่มีหน่วยเชื่อม 6 ลักษณะ และลักษณะความสัมพันธ์ของ
ประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมที่ไม่มีหน่วยเชื่อม 3 ลักษณะ (นวรรณ พันธ
เมธา, 2527 : 226 - 228) ดังนี้

ก. ลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม
ที่มีหน่วยเชื่อม

- (1) ประโยคสัมพันธ์กันทางเวลา เช่น
พอเจ้าของปล่อยไก่อลงสนาม ไอ้โตงก็กระโจนใส่ทันที
เมื่อเกิดเงินเพื่อขึ้น ก็มีเสียงเรียกร้องให้รัฐบาลตรึงราคาสินค้า
- (2) ประโยคสัมพันธ์กันทางเหตุและผล เช่น
งานนี้ต้องหยุดชะงัก เนื่องจากเราขาดทุนทรัพย์
เด็ก ๆ มีร่างกายแข็งแรงดี เพราะได้กินนมแม่
- (3) ประโยคสัมพันธ์กันทางมีความหมายทำนองเดียวกัน เช่น
ลูก ๆ ขยายถมนอกจากจะไม่มี ความกตัญญูแล้วยังใจดำอีก
ผมชนิดต่าง ๆ ต้องการการบำรุงรักษาต่างกัน และควรใช้แชมพูให้
เหมาะสม
- (4) ประโยคสัมพันธ์กันทางมีความหมายขัดแย้งกัน เช่น
แม้คุณสุดาจะไม่ใช้คนร่ำรวยแต่เขาก็เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอื่นเสมอ
เขาไม่โกรธทั้ง ๆ ที่ถูกว่าเจ็บ ๆ
- (5) ประโยคสัมพันธ์กันทางการขยายความ เช่น
เขามองฉันราวกับไม่เคยเห็นฉันมาก่อน
ผู้สูงอายุควรระวังรักษาสุขภาพ เช่นพักผ่อนให้เพียงพอ

- (6) ประโยคสัมพันธ์กันโดยต่างเป็นตัวเลือก เช่น
 เวลาว่างฉันชอบอ่านหนังสือหรือทำอาหารแปลก ๆ
 เธอคงจำคุณไม่ได้หรืออาจจะอายุกระมัง

ข. ลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม
 ที่ไม่มีหน่วยเชื่อม

- (1) ประโยคสัมพันธ์กันทางเวลา อาจมีความสัมพันธ์ดังนี้
 (1.1) เหตุการณ์ต่อเนื่องกัน
 แดงสิ้นหล้า
 ปากกาลิ้งตกจากโต๊ะ
 (1.2) เหตุการณ์เกิดขึ้นพร้อมกัน
 น้องชะเง้อมองการแสดง
 สมศักดิ์เทน้ำรดต้นไม้
 (1.3) ³ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและสิ้นสุดลงก่อนเหตุการณ์หลัง
 แก้วแก่เบิกเงินจ่ายลูกจ้าง
 นักเรียนทำการบ้านส่งครู

- (2) ประโยคสัมพันธ์กันทางเหตุและผล อาจมีความสัมพันธ์ดังนี้
 (2.1) เหตุการณ์หลังเป็นผลของเหตุการณ์หน้า
 พ่อเหยียบลูกไก่ตาย
 มอดไซไม้ทะลุ
 (2.2) เหตุการณ์หลังเป็นจุดมุ่งหมายของเหตุการณ์หน้า
 น้ำปอกมะม่วงกิน
 ชาวสวนเก็บผลไม้ขาย
 (2.3) เหตุการณ์หลังเป็นทั้งผลและจุดมุ่งหมายของเหตุการณ์หน้า
 แม่หุงข้าวสุกแล้ว
 แม่หันเนื้อเป็นชิ้น ๆ

(3) ประโยคสัมพันธ์กันทางการขยายความ ประโยคสองประโยคอาจขยาย
 ความหมายซึ่งกันและกัน หรือประโยคหนึ่งขยายความหมายอีกประโยคหนึ่ง ทำให้ความหมาย
 ชัดเจนขึ้น เช่น

ฉันเห็นเด็กร้องไห้
 น้ำไหลเลอะเทอะ

³ ความสัมพันธ์ลักษณะ 1.3 นววรรณ พันธุเมธา เพิ่มในเอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช

จะเห็นได้ว่า นักไวยากรณ์การกรสามารถจำแนกลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมได้อย่างชัดเจน และใช้ชื่อเรียกเป็นคำไทยที่เข้าใจง่าย ดังนั้น การพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมจึงจะวิเคราะห์และจำแนกตามแนวคิดของนักไวยากรณ์การกร

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อม

เมื่อประโยคความรวมต้องพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม โดยจะมีคำเชื่อมทำหน้าที่เชื่อมประโยค ดังนั้นการศึกษาประโยคความรวมจึงต้องศึกษาเรื่องหน่วยเชื่อมหรือคำเชื่อม

1.2.1 แนวคิดที่เกี่ยวกับคำเชื่อมของนักไวยากรณ์ไทย

1.2.1.1 ไวยากรณ์แนวเดิม

นักไวยากรณ์แนวเดิมกล่าวถึงสันธานซึ่งตรงกับคำเชื่อมประโยค แต่อธิบายหน้าที่ของคำสันธานไว้ไม่ชัดเจน คือ

คำว่าสันธาน แปลว่าการต่อหรือเครื่องต่อ หมายถึงคำพวกหนึ่งซึ่งใช้คำเชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน ทำหน้าที่เป็นบทเชื่อม มี 3 อย่างด้วยกัน คือ 1) ใช้เชื่อมคำให้ติดต่อกัน 2) ใช้เชื่อมประโยคให้ติดต่อกัน 3) เชื่อมให้ความติดต่อกัน (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2511 : 105)

จะเห็นได้ว่า นักไวยากรณ์แนวเดิมให้คำอธิบายหน้าที่ของคำสันธานไว้ไม่ชัดเจน เพราะคำอธิบายในข้อ 1) นั้นน่าจะหมายรวมถึงคำบุพบท⁴ ด้วย จึงแสดงให้เห็นว่าการจำแนกคำบุพบทกับคำสันธานตามแนวคิดของนักไวยากรณ์แนวเดิมถึงแม้จะมีการจำแนกออกจากกัน แต่ก็ยังมีความคาบเกี่ยวกันอยู่ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงจะไม่นำแนวคิดของนักไวยากรณ์แนวเดิมมาเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องคำเชื่อม

⁴ บุปพท (อ่าน บุป-พะ-บท) แปลว่าคำหน้าบท หมายความว่าถึงคำชนิดที่ใช้นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยาบางพวกที่เรียกว่า กริยาสมาวมาลา เพื่อบอกตำแหน่งของคำนาม สรรพนาม หรือกริยา เหล่านั้น ว่ามีหน้าที่เป็นอะไร เช่น ตัวอย่างว่า “เขาตีฉันด้วยมือ” ดังนี้บุพพท “ด้วย” บอกตำแหน่งของคำ “มือ” ว่ามีหน้าที่สำหรับตีเป็นต้น (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2511 : 97) ฉันไม่ชอบเขา เพราะเขาชอบดูถูกคนอื่น

1.2.1.2 ไวยากรณ์โครงสร้าง

นักไวยากรณ์โครงสร้างกล่าวถึงคำบุพพทและคำเชื่อมต่างกัน ดังนี้ (วิจิตรนัฏพงษ์, 2532 : 75 – 76)

หมวดคำบุพพท คำบุพพทอาจจะปรากฏข้างหน้าคำนาม หรือ อาจจะปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากับคำนามก็ได้ คืออาจจะปรากฏในตำแหน่งช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบ 5 ตำแหน่งคือ

ตัวอย่าง

นาม	ช่วยหน้ากริยา	กริยากรรม	_____	นาม
เรือ	กำลัง	แล่น	ใต้	สะพาน
เด็ก	เพิ่ง	ขึ้น	จาก	น้ำ

นอกจากคำว่า ใต้ จาก ในตัวอย่างข้างบนนี้แล้ว ยังมีคำอื่นอีก เช่น บน ข้าง นอก ใน เหนือ กลาง กว่า ตาม ตรง แถว ตลอด ทาง กับ แต่ ตั้งแต่ หลัง กลาง ที่ เป็นต้น (วิจิตรนัฏพงษ์, 2532 : 75 – 76)

หมวดคำเชื่อม มีอยู่ 2 ชนิด คือ (วิจิตรนัฏพงษ์, 2532 : 76)

1) หมวดคำเชื่อมนาม ในภาษาพูดมีอยู่ 4 คำได้แก่ *กะ กับ หรือ ของ* (ในภาษาเขียนมีคำว่า *และ* อีกคำหนึ่ง) ซึ่งจะมีลักษณะพิเศษ คือ จะปรากฏระหว่างคำนาม 2 คำ (และจะไม่ลงเสียงหนัก)

ตัวอย่าง

ช้อน กะ ส้อม
 เลื้อ กับ กางเกง
 เนื้อ หรือ ไก่
 ปากกา ของ น้อง

2) หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ คำเชื่อมอนุพากย์จะไม่ปรากฏในประโยคสามัญ แต่จะปรากฏในประโยคผสม หรือ ประโยคซับซ้อน

ตัวอย่าง⁵

⁵ ตัวอย่างประโยคที่นำมาแสดงนี้เลือกคัดลอกมาจากหนังสือโครงสร้างของภาษาไทยของ วิจิตร ภาณุพงศ์ (2532) หน้า 100 คำว่าประโยคผสมตรงกับประโยคความรวมและประโยคซับซ้อนตรงกับประโยคความซ้อน

- ประโยคผสม
ฉันเคยอ่านหนังสือเรื่องเมืองอุททอง แต่ไม่เคยไปที่นั่นเลย
- ประโยคซับซ้อน
เขาบอกฉันว่า เขาไม่ได้รับจดหมาย
ดอกไม้ ที่ คุณซื้อมาวันนี้เหี่ยวแล้ว

จะเห็นได้ว่านักไวยากรณ์โครงสร้างได้ให้คำอธิบายและยกตัวอย่างคำในหมวดคำบุพบทและหมวดคำเชื่อมไว้คาบเกี่ยวกัน คือ คำว่า “กับ” ที่ทำหน้าที่เป็นบุพบทนั้นสามารถปรากฏเป็นคำเชื่อมนามได้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากนักไวยากรณ์โครงสร้างจะให้ความสำคัญกับโครงสร้างหรือตำแหน่งการปรากฏคำในประโยคมากกว่าความหมาย จึงทำให้การจำแนกหมวดคำบุพบทกับหมวดคำเชื่อมยังมีความคาบเกี่ยวกัน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงจะไม่นำแนวคิดของนักไวยากรณ์โครงสร้างมาเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องคำเชื่อม

1.2.1.3 ไวยากรณ์การก

นักไวยากรณ์การกให้คำนิยามคำเชื่อมว่า “คือคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ หรือระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ หรือระหว่างสิ่งต่างๆ กับเหตุการณ์” (นวรรณ พันธุมธา, 2527 : 55)

นวรรณ พันธุมธา นิยามความหมายของคำเชื่อมไว้กว้างมาก เนื่องจากได้รวมคำบุพบท และคำสันธานในไวยากรณ์แนวเดิม และไวยากรณ์โครงสร้างเข้าด้วยกัน สาเหตุอาจเป็นเพราะไวยากรณ์การกใช้เกณฑ์ความหมายในการให้คำนิยาม

คำอธิบายคำเชื่อมของนักไวยากรณ์การกข้างต้นนี้พิจารณาได้ว่า มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำและประโยค ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น คือ

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งกับสิ่ง เช่น ทองของพ่ออยู่ในหีบ
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ เช่น พอพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า เหล่านกาก็พากันกลับรัง

3) ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งกับเหตุการณ์ เช่น ทองของพ่อถ้าแม่จะใช้หีบไปได้

การศึกษาแนวคิดของนักไวยากรณ์แนวเดิม นักไวยากรณ์โครงสร้างและนักไวยากรณ์การก จะเห็นได้ว่านักไวยากรณ์แนวเดิมและนักไวยากรณ์โครงสร้างจำแนกหมวดคำเชื่อมเป็น 2 ชนิด แต่ก็ยังมีความคาบเกี่ยวกันอยู่ กล่าวคือนักไวยากรณ์แนวเดิมให้คำอธิบายหน้าที่ของคำสันธานโดยมีความหมายรวมถึงคำบุพบทด้วย และนักไวยากรณ์โครงสร้างจะให้ความสำคัญกับโครงสร้างหรือตำแหน่งการปรากฏคำในประโยคมากกว่าความหมายจึงทำให้การจำแนกหมวดคำบุพบทกับหมวดคำเชื่อม (สันธาน) ยังมีความคาบเกี่ยวกัน ส่วนนักไวยากรณ์การกกล่าวถึงคำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยเชื่อมไว้เพียงชนิดเดียวคือ “คำเชื่อม” แล้วให้คำอธิบายโดยรวมเอาคำที่ทำหน้าที่เชื่อมคำ (บุพบท) และเชื่อมประโยค (สันธาน) ไว้ด้วยกัน ไม่จำแนกชนิดหมวดคำเชื่อม ทำให้ง่ายต่อการพิจารณาหมวดคำเชื่อม ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงจะใช้แนวคิดของนักไวยากรณ์การกเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องคำเชื่อม โดยกล่าวถึงเฉพาะคำเชื่อมที่เกี่ยวกับประโยคความรวมเท่านั้น

1.2.2 ชนิดของคำเชื่อม

นักไวยากรณ์การกได้พิจารณาประเภทของคำเชื่อมตามเกณฑ์ต่าง ๆ 4 เกณฑ์ คือ คำเชื่อมจำแนกตามลักษณะการประกอบคำ คำเชื่อมจำแนกตามตำแหน่ง คำเชื่อมจำแนกตามความหมาย และ คำเชื่อมจำแนกตามหน้าที่ (นววรรณ พันธุมธา, 2527 : 55 – 70) ในที่นี้จะยกประเภทของคำเชื่อมที่จำแนกตามตำแหน่ง จำแนกตามความหมายและจำแนกตามหน้าที่มากล่าวเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารื่องประโยคความรวมอย่างไร

1.2.2.1 คำเชื่อมจำแนกตามตำแหน่ง แบ่งได้ 6 ประเภท ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะคำเชื่อมที่ใช้ผูกประโยคความรวมเท่านั้น ซึ่งมีทั้งหมด 3 ประเภท คือ (นววรรณ พันธุมธา, 2527 : 55 – 57)

ก. คำเชื่อมต้นประโยคเชื่อม คือ คำเชื่อมที่อยู่ต้นประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม เช่น

ฉันไม่ชอบเขาเพราะเขาชอบดูถูกคนอื่น

ผมจะไปส่งคุณที่บ้านหลังจากงานเลิกแล้ว

ข. คำเชื่อมในประโยคเชื่อม คือ คำเชื่อมที่ปกติจะมีตำแหน่งอยู่หลังประธานของประโยคซึ่งเป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม แต่ในกรณีที่ไม่มีประธานของประโยคปรากฏอยู่ คำเชื่อมในประโยคเชื่อมจะอยู่ต้นประโยคเชื่อม เช่น

งานนี้ฉันชอบ ฉันจึงตั้งใจทำเป็นพิเศษ

น้อยไม่สบายเลยอดไปเที่ยว

ค. คำเชื่อมท้ายประโยคเชื่อม คือ คำเชื่อมที่มีตำแหน่งอยู่ท้ายประโยคเชื่อม เช่น

มนุษย์รักชีวิต*ฉันใด* สัตว์ก็รักชีวิต*ฉันนั้น*

เราดีต่อเขา*เพียงใด* เขาก็ดีต่อเรา*เพียงนั้น*

1.2.2.2 คำเชื่อมจำแนกตามความหมาย แบ่งได้ 17 ประเภท ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะคำเชื่อมที่ใช้ผูกประโยคความรวมซึ่งมีทั้งหมด 10 ประเภท (นวรรณ พันธ์เมธา, 2527 : 58 – 66)

ก. คำเชื่อมบอกเวลา คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่บอกเวลา เช่น *เมื่อ ตอน พอ ตั้งแต่ จน* เช่น

พอฉันกลับบ้าน ไฟก็ดับ

แม่เป็นลม เมื่ออ่านจดหมายจบ

ข. คำเชื่อมบอกลักษณะ คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่บอกลักษณะ เช่น *โดย ด้วย* เช่น

เขาตายโดยไม่ได้สังเสี๋ยใครๆเลย

ค. คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่บอกความหมายทำนองเดียวกัน เช่น *ก็ รวมทั้ง ทั้ง และ* เช่น

ฉันล้างรถและรดน้ำต้นไม้

เธอนอนฉันก็นอน

ง. คำเชื่อมบอกความหมายเปรียบเทียบ คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่บอกการเปรียบเทียบ เช่น *ฉันใด ฉันนั้น, อย่างไร อย่างนั้น* เช่น

เธอไปทำงานอย่างไร ฉันก็จะไปอย่างนั้น

จ. คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่มีความหมายขัดแย้งกับประโยคที่กล่าวมาแล้ว เช่น *แต่ แต่ว่า ทว่า ส่วน* เช่น

ฉันจะไปกินข้าว แต่เธอจะไปดูหนัง

พ่อเป็นอาจารย์ ส่วนแม่เป็นหมอ

ฉ. คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่มีความหมายให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น *หรือ หรือไมก็* เช่น

เรายังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะซื้อของขวัญ หรือให้เงินเขา

เธอควรจะออกกำลังกาย หรือไมก็เลิกกินขนมหวาน

ช. คำเชื่อมบอกเหตุ คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่แสดงเหตุ เช่น *เพราะ* *เพราะว่า* *เนื่องจาก* *ด้วยเหตุนี้* เช่น

ฉันไม่ชอบเขา *เพราะ*เขาชอบวางอำนาจ
ใครๆ ก็เกรงใจเธอ *เนื่องจาก*เธอเป็นเจ้าของบริษัท

ข. คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่แสดงจุดมุ่งหมาย เช่น *เพื่อ* *สำหรับ* เช่น

ปฐมมาออกกำลังกาย*เพื่อ*รูปร่างดี
คุณพ่อเช่าที่*สำหรับ*เปิดร้านใหม่

ณ. คำเชื่อมบอกผล คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่แสดงผล เช่น *จึง* *เลย* *จน* *ในที่สุด* *จนกระทั่ง* *ด้วยเหตุนี้* *เพราะฉะนั้น* เช่น

เขาไม่ทำการบ้าน *เลย*ถูกอาจารย์ทำโทษ
เธอเป็นเจ้าของบริษัท*ใครๆ* *จึง*เกรงใจ

ญ. คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คือ คำเชื่อมที่ใช้นำหน้าประโยคที่แสดงตัวอย่าง เช่น *ดังเช่น* *อาทิเช่น* เช่น

คุณควรพักผ่อนบ้าง *เช่น* ไปดูหนัง ฟังเพลง

1.2.2.3 คำเชื่อมจำแนกตามหน้าที่ จำแนกได้ 5 ลักษณะ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะ คำเชื่อมที่ใช้ผูกประโยคความรวม คือ คำเชื่อมกริยากับกริยาหรือประโยคกับประโยค (นววรรณ พันธุเมธา, 2527 : 66 – 70)

คำเชื่อมกริยากับกริยาหรือประโยคกับประโยค คือ คำเชื่อมที่ใช้เชื่อมคำกริยาเข้าด้วยกัน แต่หากคำกริยานั้นมีคำนามร่วมด้วยก็จะมีลักษณะเป็นประโยค ได้แก่ คำเชื่อมบอกเวลา คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม คำเชื่อมบอกเหตุ คำเชื่อมบอกผล คำเชื่อมบอกลักษณะ คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย คำเชื่อมให้เลือกเอา เช่น

ฉันรู้จักเขา*เพราะ*เพื่อนแนะนำ
ฉันตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเรียนต่อหรือทำงาน
ชานาหันมาปลูกข้าวหอมมะลิพันธุ์ใหม่แต่ก็ยังไม่ได้ราคา

ความรู้และทฤษฎีที่เกี่ยวกับประโยคความรวมและคำเชื่อมนี้ ผู้วิจัยจะใช้เป็น

เกณฑ์ในการวิเคราะห์การประกอบประโยค และการใช้คำเชื่อมของประโยคความรวมในภาษาพูด ของนักศึกษาในงานวิจัยนี้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาพูด

2.1 ความหมายของการพูด

กำชัย ทองหล่อ (2515 : 190) อธิบายว่า การพูดจะเข้าใจเรื่องกันได้ต้อง กำหนดเสียงที่เปล่งออกมาเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นสำเนียงที่เปล่งออกมา จึงต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน ความหนักเบา ความเข้มแข็งอ่อนโยน และบางที่ต้องใช้กิริยาอาการประกอบด้วย เพื่อให้เรื่องนั้นแสดงอาการภายในของผู้พูดได้ถูกต้อง หรือใกล้เคียงกับความรู้สึก

คุณทลีย์ ไทยะวณิช (2524 : 2) กล่าวว่า การพูด คือ การใช้เสียง ภาษา กิริยา ท่าทาง เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความต้องการ ไปยังผู้ฟัง ทั้งนี้มุ่งหวังให้เกิดความรับรู้ และ เข้าใจตรงกัน

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิตร (2542 : 29) อธิบายว่า การพูดคือการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้พูดไปสู่ผู้ฟังโดยอาศัยถ้อยคำ น้ำเสียงและอากัปกิริยาในการสื่อความหมาย

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (2545 : 6) อธิบายว่า การพูดเป็นพฤติกรรมตาม ธรรมชาติ อย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการสื่อความหมายให้เข้าใจซึ่งกันและกัน โดยใช้เสียง รหัส หรือสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก ความเห็น และความต้องการจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟังให้ได้ผล ตรงตามความมุ่งหมายของผู้พูด เช่น ต้องการให้เกิด ความรู้สึก เกิดความเข้าใจ หรือ จูงใจให้คล้อยตามความคิดเห็นของผู้พูด

สรุปได้ว่าการพูดคือการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความต้องการไปยังผู้ฟังโดย ผ่านทางเสียง และกิริยาท่าทาง เพื่อให้เกิดการสนองตอบตรงตามความต้องการของผู้พูด

การพูดนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่เป็นศาสตร์ก็เพราะว่าต้องยึดหลักเกณฑ์ และวิธีการของการพูด ซึ่งสามารถเรียนรู้และสั่งสอนได้ ส่วนที่เป็นศิลป์เพราะการพูดต้องอาศัย การหมั่นฝึกฝน ต้องอาศัยเทคนิค กลวิธี ตลอดจนความสามารถเฉพาะตัวของผู้พูด แม้การพูดจะเป็นเรื่องของทักษะ แต่การพูดไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะของคนที่พูดเก่งเท่านั้น คนที่คิดว่าตนพูดไม่

เก่ง หากได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ วิธีการพูด (ศาสตร์) ชนิดต่าง ๆ อย่างถูกต้องและหมั่นฝึกฝนการพูด (ศิลป์) ให้ถูกวิธีอยู่เสมอแล้ว ก็สามารถพัฒนาการพูดให้ดีขึ้นได้ (เสถียร แป้นเหลือ, 2541 : 16)

2.2 ลักษณะของภาษาพูด

ภาษาพูดมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากภาษาเขียน ดังนี้ (วิรัช ลภีรัตนกุล, 2526 : 101)

2.2.1 ภาษาพูดใช้ประโยคสั้น ๆ และประโยคที่ใช้ส่วนมากมักจะสั้นกว่าภาษาเขียน หรือใช้คำต่าง ๆ น้อยกว่าภาษาเขียน

2.2.2 ภาษาพูดมีการใช้คำอุทานได้บ่อยกว่าและมากกว่าภาษาเขียน

2.2.3 ภาษาพูดมีการอ้างถึงตัวผู้พูดเองได้มากกว่าภาษาเขียน

2.2.4 ภาษาพูดใช้คำซ้ำ ๆ ได้มากกว่าภาษาเขียน แต่ผู้ใช้ภาษาเขียนควรมีการหลากคำ หรือพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ซ้ำ ๆ

2.2.5 ภาษาพูดใช้ความระมัดระวังทางด้านตรรกวิทยาน้อยกว่าภาษาเขียน ผู้พูดที่ดี จะต้องระมัดระวังในเรื่องนี้

2.2.6 ภาษาพูดใช้คำซึ่งแสดงถึงความรู้สึกส่วนตัวของผู้พูดได้มากกว่าภาษาเขียน

2.2.7 ภาษาพูดมีความถูกต้อง แม่นยำ ชัดเจนน้อยกว่าภาษาเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องจำนวนตัวเลข

2.2.8 ภาษาพูดระมัดระวังในเรื่องหลักภาษา หรือแบบแผนการใช้ภาษาน้อยกว่าภาษาเขียน

2.2.9 ภาษาพูดใช้ประโยคที่สลับซับซ้อนน้อยกว่าภาษาเขียน ด้วยเหตุนี้เองภาษาเขียน ที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ จึงไม่อาจนำมาใช้เป็นภาษาพูดได้

2.2.10 ภาษาพูดมีเสียงและอากัปกริยาท่าทางของผู้พูดช่วยในการสื่อความหมายให้ ชัดเจนและเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น จึงได้เปรียบภาษาเขียนมากในด้านนี้

จะเห็นได้ว่าภาษาพูดมีลักษณะที่แตกต่างจากภาษาเขียนหลายประการ กล่าวคือ ภาษาพูดมีการระมัดระวังเรื่องหลักภาษา หรือแบบแผนการใช้ภาษา และมีความซับซ้อนน้อยกว่า

ภาษาเขียน ประกอบกับสามารถใช้เสียงและอากัปกิริยาท่าทางช่วยสื่อความหมายได้ ทำให้ภาษาพูดน่าสนใจที่จะศึกษาว่ามีการใช้การใช้อย่างไร

2.3 ประเภทของการพูด

กองทัพ เคลือบพนิชกุล (2542 : 52) ได้จำแนกประเภทของการพูดเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.3.1 การพูดไม่เป็นทางการ หมายถึง การพูดในชีวิตประจำวัน เป็นการสนทนากันตามปกติในหมู่ญาติพี่น้อง มิตรสหาย มีจำนวนผู้ฟังไม่มากนัก ทั้งผู้พูดและผู้ฟังไม่ต้องเตรียมตัวล่วงหน้า

การพูดไม่เป็นทางการนั้น นภดล จันทรเพ็ญ (2539 : 59, อ้างถึงใน กองทัพ เคลือบพนิชกุล, 2542 : 52) ได้แบ่งออกได้ 2 แบบ ดังนี้

2.3.1.1 การพูดทั่วไป เช่น การพูดคุยสนทนาระหว่างคนสองคนในเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การสนทนา การสัมภาษณ์ การแนะนำตัว เป็นต้น

2.3.1.2 การสนทนา คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งที่มีความสนใจร่วมกัน โดยมีบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปรวมกลุ่มกันพูดคุยสนทนา อาจเป็นการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

2.3.2 การพูดที่เป็นทางการ หมายถึง การพูดที่มีแบบแผน มีผู้พูด มีกลุ่มคนฟัง โดยเฉพาะ เป็นการพูดต่อหน้าชุมชนในโอกาสต่าง ๆ และมีวัตถุประสงค์ชัดเจน อาจแบ่งย่อยเป็นการพูดที่เป็นพิธีการ และการพูดที่เป็นกึ่งพิธีการ

รูปแบบของการพูดที่เป็นทางการนั้น กิลแมน (1964 : 190, อ้างถึงใน กองทัพ เคลือบพนิชกุล, 2542 : 54) ได้จำแนกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.3.2.1 การพูดโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า หมายถึง การพูดที่ผู้พูดไม่ได้เตรียมตัว หรือไม่รู้ตัวล่วงหน้า การพูดลักษณะนี้มักจะเป็นการพูดสั้น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ ทางสังคม เช่น การกล่าวต้อนรับ การให้โอวาท การกล่าวอำลา

2.3.2.2 การพูดโดยมีการเตรียมตัวล่วงหน้า หมายถึงการพูดที่เกิดจากการเตรียมพร้อมด้วยการทำความเข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดีแล้ว

2.3.2.3 การพูดแบบท่องจำ หมายถึง การพูดที่ผู้พูดท่องจำเนื้อหาที่จะพูดเหมาะสำหรับการพูดสั้น ๆ หรือท่องจำเฉพาะข้อความสำคัญ ๆ ที่ใช้ประกอบการพูด เช่น สุภาพศั คำคม บทประพันธ์ต่าง ๆ

2.3.2.4 การพูดโดยอ่านจากต้นฉบับ หรือกึ่งอ่านกึ่งพูด หมายถึง การพูดโดยดูต้นฉบับในขณะที่พูดประกอบด้วย แต่ผู้พูดจะต้องใช้สายตามองดูผู้ฟังมากกว่าต้นฉบับ เป็นการพูด

ที่ใช้เฉพาะในพิธีการต่าง ๆ ที่สำคัญ

จะเห็นได้ว่าการพูดมี 2 ลักษณะ คือ การพูดไม่เป็นทางการและการพูดที่เป็นทางการ การพูดทั้ง 2 ลักษณะมีความแตกต่างกัน คือการพูดไม่เป็นทางการเป็นการพูดโดยทั่วไป แต่การพูดระดับทางการเป็นการพูดที่มีแบบแผน เป็นพิธีการ เช่นการพูดในที่ประชุม การรายงาน เป็นต้น นอกจากนี้รูปแบบการพูดเป็นทางการแบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ การพูดโดยไม่มี การเตรียมตัวล่วงหน้า การพูดโดยมีการเตรียมตัวล่วงหน้า การพูดแบบท่องจำ และการพูดโดยอ่านจากต้นฉบับ โดยงานวิจัยนี้จะศึกษาการพูดระดับทางการของนักศึกษาในลักษณะการพูดโดยมีการเตรียมตัวล่วงหน้า เนื่องจากเป็นการศึกษาการใช้ภาษาพูดของนักศึกษาหน้าชั้นเรียนใน บทบาทสมมติแบบต่าง ๆ ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบและให้เวลาเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.4 หลักการใช้ภาษาพูด

ในการสื่อความคิดด้วยคำพูด บ่อยครั้งที่ผู้พูดมักประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษา เช่น ออกเสียงไม่ชัดเจน สื่อความหมายกำกวม หรือใช้คำไม่ถูกกาลเทศะ เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวผู้พูดสามารถแก้ไขได้โดยอาศัยการเรียนรู้ การใช้ภาษาที่ถูกต้องนอกจากจะช่วยให้ผู้พูดพูดได้ถูกต้องตามหลักภาษาแล้วยังช่วยให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่พูดได้ดีอีกด้วย หลักการใช้ภาษาพูด ที่ดี ควรคำนึงทั้งเรื่องการใช้คำ และการใช้ประโยค ดังนี้ (นิพนธ์ ทิพย์ศรี นิมิตร, 2544 : 92)

2.4.1 หลักการใช้คำ

การใช้คำที่ดีควรปฏิบัติ ดังนี้ (นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิตร, 2544 : 93-98)

2.4.1.1 ใช้คำให้ถูกต้องตรงตามความหมาย ตัวอย่างเช่น

บ้านของเขาใหญ่โตรโหนาน (ไม่ตรงความหมาย)

บ้านของเขาใหญ่โตมโหฬาร (ตรงความหมาย)

(รโหนาน หมายถึง ลับเฉพาะ แต่มโหฬาร หมายถึง ใหญ่โต)

2.4.1.2 ใช้คำที่รู้จักแพร่หลายทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจถ้อยคำที่พูดได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น

ในสภาพเศรษฐกิจเช่นนี้ ผมมีทัศนะว่า ผู้บริโภคน่าจะมีศักยภาพการซื้อไม่บาลานซ์กับอินคัมที่เขาได้รับ (ใช้คำยาก)

ในสภาพเศรษฐกิจเช่นนี้ผมมีความเห็นว่า ผู้บริโภคน่าจะมีความสามารถในการซื้อไม่เท่ากับรายได้ที่เขาได้รับ (ใช้คำแพร่หลาย)

2.4.1.3 ใช้คำให้เหมาะสม หมายถึงการใช้คำพูดให้เหมาะสมแก่เพศ วัย ความรู้ และ

ฐานะของบุคคล สถานที่ และโอกาส โดยคำนึงถึงพื้นฐานของผู้ฟังเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น
 นักศึกษาพูดว่า : อาจารย์ครับ ผมไปดูแล้ว อาจารย์สมพงษ์แไม่อยู่ครับ
 ควรพูดว่า : อาจารย์ครับ ผมไปดูแล้ว อาจารย์สมพงษ์ท่านไม่อยู่ครับ

2.4.1.4 ใช้คำที่ก่อให้เกิดภาพพจน์ การพูดที่ดีผู้พูดต้องรู้จักเลือกใช้คำที่ก่อให้เกิดภาพพจน์แก่ผู้ฟัง การมองเห็นภาพจะทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการและเกิดความประทับใจในเนื้อหาและตัวผู้พูดมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างคำพูดที่ก่อให้เกิดภาพพจน์

พอน้ำลด ท้องทุ่งที่เคยเขียวขจีก็กลับกลายเป็นทุ่งสีทอง เหลืองอร่าม

2.4.1.5 ใช้คำสุภาพและมีรสนิยมที่ดี ในสังคมไทยการมีสัมมาคารวะและความมีรสนิยมถือเป็นลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นเสน่ห์ คำสุภาพและมีรสนิยมที่ดี ได้แก่ คำปฏิสันถารเพื่อแสดงความเคารพ ให้เกียรติ หรือแสดงความคุ้นเคยกับผู้ฟัง หรือคำพูดที่ลงท้ายประโยคด้วยหางเสียงที่นุ่มนวล ตัวอย่างเช่น

เรียน ท่านอธิการบดี ท่านคณบดี และคณาจารย์ทุกท่าน

2.4.1.6 ใช้คำพูดกะทัดรัด ภาษาพูดที่ดีควรมีลีลาและท่วงท่าของการพูดเป็นแบบสนทนาไม่ใช่เป็นภาษาเขียนหรือภาษาราชการ การใช้คำพูดกะทัดรัดจึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับภาษาพูด เพราะเป็นวิธีการที่สะดวกและง่ายแก่การเข้าใจ ตัวอย่างเช่น

ตาลเดี่ยวต้นเดียวยืนโดดเดี่ยวอยู่กลางทุ่ง (ใช้คำพุ่มเพื่อย)

ตาลต้นเดียวอยู่กลางทุ่ง (กะทัดรัด)

2.4.1.7 ใช้คำให้ถูกหลักภาษา แม้ว่าภาษาพูดจะไม่ประณีตและเคร่งครัดเท่าภาษาเขียน แต่การพูดที่ดี ผู้พูดควรจะให้ความสนใจในเรื่องของระเบียบภาษาบ้าง ทั้งนี้เพื่อมิให้คำพูดนั้นๆ เกิดความสับสน หรือทำให้ผู้ฟังเข้าใจผิดได้ ระบบภาษาที่ควรทราบ ได้แก่

ก. การใช้คำสรรพนามแทนตัวผู้พูด ควรใช้ให้เหมาะสมกับเพศ วัยและฐานะของผู้พูด เช่น ผม กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน เป็นต้น

ข. การใช้ลักษณะนาม ควรใช้ให้ถูกตามลักษณะนามนั้น ๆ เช่น

งาช้างอันนี้สวยดี (ผิด ต้องใช้ กิ่ง)

ถ่านไฟฉายตราแพะ 5 ตัว (ถูก แพะ ใช้ลักษณะนาม ตัว)

ค. การใช้คำบุพบท ควรใช้ให้เหมาะกับบุคคลและสถานการณ์ เช่น

ฉันมอบของขวัญนี้แก่คุณพ่อ (ผิด ใช้ แต่)

เรื่องนี้ฉันเห็นด้วยตาตัวเอง (ผิด ใช้ กับ)

ง. การใช้คำสันธานควรใช้ให้ถูกต้องตามลักษณะของการเชื่อมคำและประโยค
เช่น

เพราะเขาเกียจคร้านจึงสอบตก

แม้เขาจะยากจน แต่เขาก็เป็นคนดี

2.4.1.8 ใช้คำเพื่อเน้นคำพูด ใช้เมื่อต้องการให้คำพูดนั้น ๆ มีความหมายหนักแน่นยิ่งขึ้น การใช้คำซ้ำที่ไม่เกิดความหมายใด ๆ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดใช้คำพูดไม่เป็นแล้ว ยังก่อให้เกิดความรำคาญและความซ้ำซากจำเจอีกด้วย ตัวอย่างเช่น

ไทยช่วยไทย กินของไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย ร่วมใจประหยัด

ผมขอให้ทุก ๆ ท่านในที่นี้ จงหลอมดวงใจทุก ๆ ดวงเข้าด้วยกัน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับทุก ๆ ชีวิตที่จากไป

2.4.1.9 ใช้คำพูดที่กินความลึกซึ้ง เพื่อเสริมน้ำหนักของคำพูด ให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและมองภาพเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น คำพูดที่กินความลึกซึ้งดังกล่าวได้แก่ สำนวนโวหาร คำสุภาพ และคำพังเพย ตัวอย่างเช่น

งานชิ้นนี้ไม่ง่ายเลย ผมว่าพอ ๆ กับงมเข็มในมหาสมุทรทีเดียว

การอ่านหนังสือทำให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น แต่การสนทนาทำให้ฉลาดขึ้น

2.4.1.10 ใช้คำให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ การใช้คำควรใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของบุคคลหรือวัสดุสิ่งของที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น

ขอโทษ ขอรบกวนปากกาของคุณหน่อยครับ (ไม่ถูกต้อง)

ขอโทษ ขอยืมปากกาหน่อยครับ (ถูกต้อง)

2.4.2 หลักการใช้ประโยค

การพูดต้องพิจารณาการใช้ประโยค ทั้งเรื่องการเรียงคำในประโยค การวางคำขยายให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง การใช้ประโยคมีแนวทาง ดังนี้ (นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิตร, 2544 : 99-102)

2.4.2.1 ใช้ประโยคให้ถูกต้อง โดยพิจารณา ดังนี้

ก. การเรียงคำในประโยค หมายถึงการวางตำแหน่งของประธาน กริยา กรรม

และส่วนขยายต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ฟังแล้วได้ความครบถ้วนชัดเจน ตัวอย่างเช่น

สัมผัสจากยะลาแท้ (วางคำขยายผิด : แท้ขยายคำว่ายะลา)

สัมผัสแท้จากยะลา (วางคำขยายถูก : แท้ขยายสัมผัส)

ข. ใช้รูปแบบประโยคตามหลักภาษาไทย ตัวอย่างเช่น

สติสมาในเพลงรักน้องพร (รูปประโยคแบบต่างประเทศ)

สติสร้องเพลงรักน้องพร (รูปประโยคแบบไทย)

ค. การเว้นวรรคตอน การเว้นวรรคตอนเป็นลักษณะการใช้ภาษาไทยอย่างหนึ่ง มีความสำคัญทั้งในด้านการเขียนและการพูด เพราะถ้าเว้นวรรคตอนผิด ไม่เพียงแต่ทำให้ไม่เข้าใจในสารที่สื่อเท่านั้น แต่ยังทำให้ความหมายของสารนั้น ๆ เปลี่ยนไปด้วย ตัวอย่างเช่น

อ้อเนื้อ สุนัขผมชอบ (สุนัขชอบกินเนื้อ)

อ้อเนื้อสุนัข ผมชอบ (ผมชอบกินเนื้อสุนัข)

ง. ใช้ประโยคสันนิษฐานความ หมายถึง การพูดให้ครบถ้วนกระบวนความ ฟังแล้วรู้ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ตัวอย่างเช่น

“อาหารที่ย่อยดี บุตรที่เฉลียวฉลาด สตรีที่ได้รับความฝึกฝนชำนาญ กษัตริย์ที่ราชภูรรักใคร่ วาจาที่พูดออกไปโดยคิดแล้ว กรรมที่วิจารณ์แล้วจึงทำลงเหล่านี้...” (ไม่สันนิษฐานความ)

“อาหารที่ย่อยดี บุตรที่เฉลียวฉลาด สตรีที่ได้รับความฝึกฝนชำนาญ กษัตริย์ที่ราชภูรรักใคร่ วาจาที่พูดออกไปโดยคิดแล้ว กรรมที่วิจารณ์แล้วจึงทำลงเหล่านี้ จักไม่เปลี่ยนแปลงเป็นร้ายในอนาคตแม้นานเท่าอนัน” (สันนิษฐานความ)

(เสฐียรโกเศศ : หิโตปเทศ)

2.4.2.2 ใช้ประโยคกะทัดรัด พิจารณาดังนี้

ก. ความกระชับ หมายถึง การใช้คำที่สรุปรวมความหมายทั้งหมด เพื่อให้มีความหมายเป็นสิ่งเดียวหรือเรื่องเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

ปากกา ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด เป็นเครื่องเขียนทั้งหมด (ความไม่กระชับ)

ปากกา ดินสอ ยางลบ และไม้บรรทัดล้วนเป็นเครื่องเขียนทั้งหมด

(ความกระชับ)

ข. ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย คำฟุ่มเฟือยเป็นการใช้คำที่เกินความจำเป็นสามารถตัดออกได้โดยไม่ทำให้เสียความหมาย ตัวอย่างเช่น

ห้ามไม่ให้จอดรถบริเวณนี้ (ฟุ่มเฟือย)

ห้ามจอดบริเวณนี้ (ไม่ฟุ่มเฟือย)

ค. รูปประโยคไม่ยาวเกินไป หลักการพูดที่ดีผู้พูดไม่ควรพูดประโยคยาวเกินไป เพราะจะทำให้ผู้ฟังสับสนและจับสาระสำคัญได้ยาก อย่างไรก็ตามการใช้ประโยคสั้นหรือยาว ย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระ และเจตนาของผู้พูดที่ประสงค์ให้ผู้ฟังรับสาระเรื่องใด ลักษณะไหน และอย่างไร เป็นต้น

2.4.2.3 ใช้ประโยคชัดเจน โดยพิจารณาได้จาก

ก. ความในประโยคกระชับ เป็นลักษณะการขยายความ เพื่อให้ทราบ รายละเอียดได้ชัดเจนขึ้น ตัวอย่างเช่น

เขาอ่านนวนิยาย

เขาอ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

เขาอ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องสี่แผ่นดิน

ข. ความในประโยคไม่กำกวม หมายถึง ความหมายในประโยคมีเอกภาพ ผู้ฟังฟังแล้วเข้าใจความหมายได้ตรงกัน ตัวอย่างเช่น

ข้าวเย็นหมดแล้ว (กำกวม)

ข้าวมือเย็น หมดแล้ว หรือ ข้าวในจานเย็นหมดแล้ว (ชัดเจน)

จะเห็นได้ว่าการใช้ภาษาในการพูดระดับทางการต้องถูกต้อง ใช้คำตรงกับ ความหมาย ใช้คำเหมาะสมกับสถานการณ์ และต้องใช้คำและเรียงคำในประโยคให้ถูกต้องตาม หลักภาษา เพื่อให้การสื่อความหมายกระชับและชัดเจนที่สุด

ดังนั้นการใช้ภาษาในการพูดถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้พูดต้องตระหนัก และหมั่น ศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ทั้งนี้เพราะภาษาพูดเป็นสื่อที่ใช้ทำความเข้าใจระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง การใช้คำพูดที่ถูกต้องเหมาะสมก็ดี หรือการใช้รูปประโยคที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายก็ดี ล้วนช่วยให้การพูดนั้น ๆ ประสบผลตามจุดมุ่งหมาย

3. ข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทย

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาของนักศึกษาได้แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความบกพร่องในการใช้ภาษาไทยมาตรฐานในระดับทางการ ดังนี้

เสถียร แป้นเหลือ (2541 : 26) ได้รวบรวมปัญหาเกี่ยวกับการพูดจากการสอบถามและสังเกตการพูดของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่เรียนวิชา 411-102 การใช้ภาษา (ทักษะการ

พูด) และวิชา 411-102 วาทศิลป์ พอประมวลปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาของนักศึกษาได้ดังนี้ (1) ปัญหาเกี่ยวกับเสียงและลีลาจังหวะในการพูด คือ พูดเสียงค่อยหรือดังเกินไป จังหวะการพูดช้าหรือเร็วเกินไป พูดเว้นวรรคตอนไม่ถูกต้อง พูดติดขัด พูดทำนองเหมือนการอ่าน พูดน้ำเสียงราบเรียบไม่เร้าใจ พูดเสียงสั้น ตะกุกตะกัก พูดเสียงภาษามาตรฐานไม่ชัด (2) ปัญหาเกี่ยวกับการเสนอความคิด และเนื้อหา คือ พูดวกวน ใช้ถ้อยคำไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม ใช้ศัพท์สแลง ใช้คำกำกวม คลุมเครือ เยิ่นเย้อ ใช้ภาษาถิ่น ใช้ภาษาไม่สุภาพ ใช้สำนวนโวหารไม่ถูกต้อง (3) ปัญหาเกี่ยวกับการเสนอความคิด และเนื้อหา คือ เนื้อหาไม่เหมาะสมกับผู้ฟัง เนื้อหาไม่มีประโยชน์ต่อผู้ฟัง พูดไม่ตรงประเด็น อธิบายและขยายความเนื้อหาไม่ชัดเจน ขาดการเน้นใจความสำคัญ ขาดการยกตัวอย่างประกอบ ลืมเนื้อหาที่เตรียมมาพูด (4) ปัญหาเกี่ยวกับกลวิธีนำเสนอ

⁶ประโยชน์ตัวอย่างเป็นของผู้วิจัย

คือ ไม่ทราบขั้นตอนในการนำเสนอเรื่อง ลำดับเนื้อหาไม่เหมาะสมกับเรื่องที่พูด ไม่มีการนำเรื่องและการจบเรื่อง การนำเรื่องและการจบเรื่องไม่น่าสนใจ การนำเรื่องและการจบเรื่องไม่สัมพันธ์กับเนื้อหา ใช้เวลาในการพูดไม่เหมาะสม

ปัญหาเกี่ยวกับการพูดดังกล่าวข้างต้น ปัญหาเกี่ยวกับการเสนอความคิด และเนื้อหาในประเด็นที่นักศึกษาอธิบายและขยายความเนื้อหาไม่ชัดเจน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้

ชูศรี ศรีแก้ว (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2525 โดยเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากแผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกศิลปะ ข้อมูลที่นำมาศึกษา ได้มาจากข้อสอบเขียนเรียงความวิชาภาษาไทย 103 โดยศึกษาข้อผิดพลาดในการใช้คำ การแต่งประโยค การสะกดการันต์ การใช้เครื่องหมายบอกและการใช้เครื่องหมายเพราะฉะนั้น การใช้อักษรย่อ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทั้ง 2 แผนกมีความสามารถในการเขียนภาษาไทยใกล้เคียงกัน เพราะทั้งสองกลุ่มมีลักษณะข้อผิดพลาดในลักษณะเดียวกัน ในปริมาณใกล้เคียงกัน จากผลการวิจัยบอกให้ทราบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยระดับชั้นปีที่ 1 ทั้งที่สำเร็จจากมัธยมศึกษาตอนปลายจากแผนกใดก็มีความสามารถในการเขียนภาษาไทยไม่แตกต่างกันมากนัก

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (2523 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องประโยคในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษากลุ่มประโยคความเรียงในภาษาไทย” โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ของประโยค ในแง่ความหมาย และรูปแบบโครงสร้าง ข้อมูลที่นำมาศึกษาเก็บรวบรวมจากความเรียงที่ส่งเข้าประกวดยังหน่วยงานของรัฐและเอกชนต่างๆ ผลการวิจัยสรุปว่า ความสัมพันธ์ของประโยคในแง่

ความหมายมี 13 ลักษณะ ดังนี้ การแจกแจงความ การคล้อยตามกัน การแสดงความแตกต่างหรือความตรงกันข้าม การเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง การสรุปความหรือแสดงผล การแสดงเงื่อนไข การแสดงเหตุ การแสดง ตัวอย่าง การตอบ การเปรียบเทียบกัน การแสดงความมุ่งหมาย การแสดงลักษณะหรือการแสดงวิธีการและการแสดงเวลา ส่วนความสัมพันธ์ของประโยคทางรูปแบบโครงสร้างมี 3 ชนิด คือ (1) การซ้ำนามวลี กริยาวลี และบุพบท (2) การไม่ปรากฏของนามวลีและบุพบทวลี (3) การเพิ่มคำเชื่อมประโยค

แม้ว่างานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาประโยคโดยเน้นถึงความสัมพันธ์ของประโยคในแง่ความหมาย ไม่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ตามชนิดของประโยค คือ ประโยคความเดียว ประโยค ความรวม และประโยคความซ้อน แต่ก็สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ของประโยคความรวมในแง่ความหมายของประโยคได้

ศรีอังคาร ภาวโรฤทธิ์ (2544 : 122-154) ได้ศึกษาประโยคความรวมในงานเขียนระดับทางการของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยศึกษาประโยคความรวมใน 4 ประเด็น คือ ลักษณะคำเชื่อมในประโยคความรวม ลักษณะของประโยคความรวม ลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวม และข้อบกพร่องในการเขียนประโยคความรวม ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์หามาจากงานเขียนตอบข้อสอบในรายวิชาศึกษาทั่วไปกลุ่มภาษาไทย ศึกษาระดับปริญญาตรี เบื้องต้น ผลการศึกษาพบลักษณะของคำเชื่อมที่จำแนกตามตำแหน่ง เพิ่ม 1 ประเภท คือคำเชื่อมคู่ขนานประโยคเชื่อม เป็นคำเชื่อม 2 คำที่ใช้คู่กันในประโยคความรวม และพบลักษณะของประโยคความรวมจำแนกตามหน่วยเชื่อมเพิ่มอีก 1 ลักษณะคือ ประโยคความรวมที่ละหน่วยเชื่อม และในด้านข้อบกพร่องในการเขียนประโยคความรวมพบว่า มี 3 ลักษณะ ดังนี้ (1) ข้อบกพร่องด้านเนื้อความ คือ ขาดความเป็นเหตุเป็นผลของเนื้อความทำให้ประโยคที่เป็นเหตุและผลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันไม่ชัดเจน หรือไม่สัมพันธ์กันเลย (2) ข้อบกพร่องด้านการใช้คำเชื่อม คือ ขาดคำเชื่อม และการใช้คำเชื่อมผิดความหมายซึ่งพบในการใช้คำเชื่อม 3 ประเภท คือ คำเชื่อมบอกความความขัดแย้ง คำเชื่อมบอกผล และคำเชื่อมบอกการขยายความ นอกจากนี้ยังพบในการใช้คำเชื่อมประโยคขยายในตำแหน่งคำเชื่อมประโยคด้วย (3) ข้อบกพร่องด้านการเขียนประโยค คือ ขาดหน่วยประโยคและ การย่อหน้า พบว่านักศึกษามักจะขึ้นต้นประโยค และขึ้นย่อหน้าใหม่ด้วยคำเชื่อม ซึ่งจะส่งผลให้ประโยคความรวมประโยคนั้นขาดหน่วยประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมทำให้ประโยคความรวมนั้นสื่อความได้ไม่สมบูรณ์ จากข้อบกพร่องที่พบในงานวิจัยนี้ ศรีอังคารได้แสดงทัศนะไว้ว่า นักศึกษาคิดไม่เป็นเหตุเป็นผล ขาดความรอบคอบและ ความพิถีพิถันในการเขียนประโยค

แม้ว่างานวิจัยดังกล่าวจะเป็นการศึกษาประโยคความรวมในงานเขียนระดับ

ทางการของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 แต่งงานวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษาใช้คำเชื่อมผิด เพราะขาดความเป็นเหตุเป็นผลของเนื้อความ ซึ่งครีเอเตอร์ได้นำมาอภิปรายไว้อย่างน่าสนใจว่า นักศึกษาขาดทักษะในการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ขาดการจัดระเบียบความคิด หรือไม่สามารถกระทำได้ในเวลาสอบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การใช้ประโยคความรวมในภาษาพูดของนักศึกษา

พวงเพ็ญ พิพัฒน์เจริญวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของนายชวน หลีกภัย ในฐานะนายกรัฐมนตรี ซึ่งปรากฏในพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์มติชนรายวันที่ตีพิมพ์ออกเผยแพร่ในปีพุทธศักราช 2543 เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาพาดหัวข่าวที่มีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ของกรณีศึกษา มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมในปี 2543 ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ 3 ส่วน คือ 1) ภาพลักษณ์เชิงบวก พบเพียงประการเดียวที่เห็นเด่นชัด คือความมั่นคงในหลักการ 2) ภาพลักษณ์เชิงลบ เป็นภาพลักษณ์ที่พบ

มากที่สุด มี 5 ประการ คือ ความก้าวร้าวทางวาจา ความไร้น้ำใจ ความเชื่องช้า ความดื้อแพ่ง และการใช้โวหารเอาตัวรอด 3) ภาพลักษณ์ที่ไม่มีนัยเชิงบวกหรือลบอย่างชัดเจน ได้แก่ ความยึดมั่นในความคิดตนเอง และเมื่อศึกษากลวิธีในการใช้ภาษาในพาดหัวข่าว พบว่า มีลักษณะเด่น 3 หัวข้อ คือ 1) ระดับภาษา ใช้วลีสนทนาแบบเป็นกันเองมากที่สุด มีจุดเด่น 4 ประการ คือ การใช้คำพ้อง ๆ การใช้คำย่อและคำเดี่ยว การละหน่วยประโยค และการใช้คำสแลง 2) รูปประโยค ความสัมพันธ์ระหว่างประโยค และลักษณะความสัมพันธ์ของประโยค พบว่า ประโยคพาดหัวข่าวนิยมใช้ประโยคความเดียวขนาดสั้น ๆ หลาย ๆ ประโยคต่อเนื่องกัน และประโยคความรวมที่ละหน่วยเชื่อม ความสัมพันธ์ระหว่างประโยคในพาดหัวข่าวเกิดขึ้นด้วย การมีคำที่สัมพันธ์กัน และการละคำมักละหน่วยประธาน และหน่วยเชื่อม ส่งผลให้ข้อความกระชับ และเน้นกริยาซึ่งมักมีผลต่อการแสดงภาพลักษณ์ ส่วนลักษณะความสัมพันธ์ของประโยคในพาดหัวข่าว มักใช้ประโยคสัมพันธ์กันทางเหตุและผล และประโยคสัมพันธ์กันทางการขยายความ มีส่วนน้อยเป็นประโยคสัมพันธ์กันทางมีความขัดแย้ง 3) ภาพพจน์ พบว่าเลือกใช้โวหารประเภทที่ช่วยประหยัดเนื้อที่ และให้พลังการสื่อสารนิยมใช้โวหารอุปลักษณ์มากที่สุด และมีโวหารนามนัยเป็นส่วนน้อย กลวิธีการใช้ภาษาดังกล่าวมีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นกรณีศึกษาให้ปรากฏเด่นชัดในความคิดของผู้รับสาร และน่าจะเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ลดความนิยมของบุคคลดังกล่าวในสถานะนายกรัฐมนตรี

งานวิจัยชิ้นดังกล่าวนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการละหน่วยประโยค รูปประโยค ความสัมพันธ์ระหว่างประโยค และลักษณะความสัมพันธ์ของประโยค ในการศึกษาการใช้ประโยคความรวมในการพูดระดับทางการของนักศึกษา

สุระ ดามาพงษ์ (2538 : 56-64) ได้ศึกษาข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทย เสนอข่าว โทรทัศน์ โดยศึกษาข้อบกพร่องในด้านความหมายของคำและการลำดับคำ ไม่ได้ศึกษา ความผิดพลาดของการสะกดการันต์ เพราะเอกสารรายงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ไม่ได้ แพร่หลายไปสู่ประชาชน ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้จากเอกสารรายงานข่าวของ สถานีโทรทัศน์ 4 สถานี คือ สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 อสมท. สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 และสถานีโทรทัศน์องค์การสื่อสารมวลชนแห่งชาติช่อง 9 ซึ่ง ข่าวทั้งหมดออกอากาศระหว่างเดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล เอกสารรายงานข่าวแล้วนำมาแยกกลุ่มออกเป็น ข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ และข่าวกีฬา และสร้างเกณฑ์ในการศึกษาข้อบกพร่อง ดังนี้ (1) ความบกพร่องทางการใช้คำหรือสำนวน หรือข้อความ ได้แก่ การใช้คำไม่ตรงความหมาย ใช้คำกำกวม ใช้คำหรือสำนวนผิดเพี้ยนไปจาก ภาษาที่รับรองกัน ใช้คำที่ยังใช้ไม่กว้างขวาง ใช้คำที่ไม่จำเป็น ขาดคำหรือกลุ่มคำทำให้ข้อความ ไม่สมบูรณ์ ใช้คำย่อ ใช้สำนวนไม่สุภาพ และใช้คำราชาศัพท์ผิด (2) ความบกพร่องทางการ วางตำแหน่งคำหรือข้อความ ได้แก่ การเรียงลำดับคำในข้อความผิดที่ การเรียงลำดับกลุ่มคำใน ข้อความผิดที่ และการเว้นวรรคตอนไม่ถูกต้อง

การศึกษาวิจัยพบความบกพร่องทางการใช้คำ สำนวนหรือข้อความของ สถานีโทรทัศน์สีช่อง 5 มากที่สุด จำนวน 904 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 74.64 และข้อบกพร่องของ สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3,9 พบน้อยที่สุด จำนวน 652 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 73.24 สำหรับความ บกพร่องในการวางตำแหน่งคำหรือข้อความ พบมากที่สุดในข่าวของสถานีโทรทัศน์สีช่อง 5 จำนวน 307 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.76 และข้อบกพร่องนี้พบน้อยที่สุดในข่าวของสถานีโทรทัศน์ สีช่อง 7 จำนวน 165 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.75 ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นสรุปได้ว่ามีสาเหตุ 3 ประการ คือ (1) ผู้เขียนข่าวมีความรู้ระเบียบภาษาไม่ดีพอ ไม่รู้ความหมายของคำ และวิธีใช้คำ ให้เข้ากับบริบท (2) ลักษณะของภาษาที่ดีสื่อความหมายได้ กับภาษาที่บกพร่องมีส่วนคล้ายกัน มาก เช่น รูปคำและความหมาย การที่ต้องเสนอข่าวอย่างรวดเร็วทำให้เกิดข้อบกพร่องได้ (3) ความบกพร่องส่วนหนึ่งเกิดจากอิทธิพลของภาษาอังกฤษหรือโครงสร้างทางไวยากรณ์อังกฤษ งานวิจัยดังกล่าว สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การใช้คำ และการวาง ตำแหน่งคำและข้อความในประโยคความรวมของนักศึกษาได้

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของประโยคความรวมในการพูดระดับทางการของนักศึกษา ในประเด็นการประกอบประโยค ความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยค ความรวมและคำเชื่อมในประโยคความรวมในการพูดระดับทางการว่าจะมีลักษณะสัมพันธ์กัน

หรือไม่อย่างไร

ความสำคัญและประโยชน์

ผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคความรวมในภาษาพูดระดับทางการของนักศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการใช้ภาษาพูดต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่นำมาศึกษา คือ ข้อความที่ถอดจากแถบบันทึกเสียงการพูดระดับทางการของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 411-213 การพูดเชิงวิชาการ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 30 คน เป็นข้อมูลการพูดหน้าชั้นเรียน 3 ครั้ง โดยจำแนกกิจกรรมที่นักศึกษาต้องปฏิบัติ ดังนี้

ครั้งที่ 1 นักศึกษาแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 - 6 คน ฝึกปฏิบัติการพูดแบบอภิปราย และ เสวนาในรูปแบบต่าง ๆ กลุ่มละ 2 รูปแบบ ใช้เวลากลุ่มละประมาณ 40 นาที
ครั้งที่ 2 นักศึกษาฝึกบรรยายหน้าชั้นเรียนในหัวข้อที่กำหนดเอง ใช้เวลาคนละประมาณ 7 - 10 นาที

ครั้งที่ 3 นักศึกษาแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 7 คน ฝึกปฏิบัติการโต้วาที่ ใช้เวลาโต้วาที่คู่ละ ประมาณ 1 ชั่วโมง

สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาในครั้งที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นลักษณะการพูดที่เน้นความเป็นเหตุเป็นผลและเป็นการพูดระดับทางการมากกว่าการโต้วาที่

วิธีวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัยมีดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความหมายของคำ ชนิดของคำ และประโยค เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการจำแนก และวิเคราะห์ประโยคความรวมและการใช้คำเชื่อมในภาษาพูด และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย

2. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของงานวิจัยนี้คือ นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 411-213 การพูดเชิงวิชาการ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 30 คน (ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง)

3. เก็บข้อมูลการพูด

3.1 ติดต่ออาจารย์ผู้สอนรายวิชา 411-213 การพูดเชิงวิชาการ เพื่อขอความร่วมมือในเก็บข้อมูล แจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยการใช้ภาษา

3.2 ประชุมกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์และวิธีการวิจัย พร้อมขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยเข้าร่วมชั้นเรียนเพื่อบันทึกการพูดลงแถบบันทึกเสียง

4. วิเคราะห์ข้อมูล

ถอดแถบบันทึกเสียงพูดเป็นลายลักษณ์อักษร

4.1 จำแนกประโยคความรวมเพื่อใช้เป็นข้อมูลวิจัย

4.2 วิเคราะห์ลักษณะประโยคความรวมตามหลักไวยากรณ์การก โดยยึดตามหลักเกณฑ์ของนวรรธ พันธ์เมธา (2527 : 147-228) ในประเด็นหน่วยประโยค ความสัมพันธ์ของประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคความรวมและคำเชื่อมในประโยคความรวม

5. เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพูดระดับทางการ หมายถึง การพูดในสถานการณ์ที่ผู้พูดกับผู้ฟังมีกิจกรรมร่วมที่เป็นทางการร่วมกัน มีวัตถุประสงค์ รูปแบบและวิธีการเฉพาะ ผู้พูดต้องยึดและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การพูด เช่น การปาฐกถา การบรรยาย การอภิปราย และการประชุม เป็นต้น ในงานวิจัยนี้ การพูดระดับทางการ หมายถึง การพูดหน้าชั้นเรียนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม

กิจกรรมที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติหน้าชั้นเรียน ได้แก่ การอภิปราย การบรรยาย และการโต้วาที โดยรวมทั้งวงสนทนาแบบเป็นทางการและวงสนทนาแบบปรึกษาหารือ

2. ประโยคความรวม คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยาตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจมีหน่วยเสริมและหน่วยเชื่อมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ (นวรรณ พันธเมธา, 2527 : 147)